

ADVOKATFIRMA
CHRISTIAN HARLANG

Østre Landsret, 24. afdeling
Bredgade 59
1260 København

J.nr. 600096
CHA/CFJ/PEH

PROCESSKRIFT 6

(12. oktober 2016)

- 1) Anmodning om stillingtagen til sagsøgernes udestående:
 - a) Procesopfordringer.
 - b) Editionsbeğæringer.
 - c) Anmodning om afhøring af Søren Gade.
- 2) De retsmedicinske rapporter.
- 3) Vidner.
- 4) Anmodning om berømmelse af hovedforhandling.

i sagen B-3448-14

(v/ advokat Christian Harlang)

mod

Forsvarsministeriet,
Holmens Kanal 42,
1060 København K
*(Kammeradvokaten
v/ advokat Peter Biering)*

SUPPLERENDE SAGSFREMSTILLING OG HOVEDANBRINGENDER:

Sagsøgtes processkrift F af 7. oktober 2016 samt sagens stade og forløb i øvrigt giver sagsøgerne anledning til at fremkomme med følgende, idet sagsøgernes hidtidige processtof fastholdes i det hele:

1. Anmodning om stillingtagen til sagsøgernes udestående procesopfordringer, editionsbegæringer og anmodning om afhøring af fhv. forsvarsminister Søren Gade.

Nærværende sagskompleks blev indledt ved første stævning af 13. september 2011, og har således verseret for de danske domstole i mere end 5 år.

I dette hidtidige, lange forløb er der fra domstolenes (Østre Landsrets) side – på Forsvarsministeriets anmodning og mod de sagsøgende torturofres protester – i det helt væsentlige alene taget stilling til af ministeriet fremførte formelle indsigelser, navnlig Forsvarsministeriets krav om:

- Sikkerhedsstillelse for statens advokathonorarer, forlangt betalt forud fra ressourcesvage irakiske torturofre.
- Helt usædvanligt krav om dokumentation for fuldmagtsforhold.
- Bestridelse af sagsøgernes blotte eksistens.

Disse indsigelser er efter flere år alle frafaldet af sagsøgte, førstnævnte for sagsøgerne (12) til (23) efter Højesterets underkendelse af kravet d. 17. september 2013 for så vidt angår sagsøgerne (1) til (11), jf. U 2013.3358 H.

Derudover foreligger nu pr. 22. august 2016 Østre Landsrets endelige stillingtagen til Forsvarsministeriets:

- Forældelsesindsigelser.

Forældesspørgsmålet blev således efter den sagsøgte stats begæring udskilt til forudgående behandling ved kendelse af 9. november 2015, og påkendt under særskilt hovedforhandling 7 måneder efter, d. 14., 15., 17. og 22. juni 2016.

Af kendelse af 9. november 2015, s. 4, 2. afsnit, fremgår tillige:

”Landsretten besluttede samtidig, at eventuelle udestående opfordringer og editionsbegæringers samt anmodningen om afhøring af fhv. forsvarsminister Søren Gade sættes i bero på resultatet af den særskilte forhandling.”

Forsvarsministeriet har senest i processkrift F af 7. oktober 2016 (s. 2, 5. og 6. afsnit) gjort gældende, at de udestående opfordringer og editionsbegæringers skulle være blevet besvaret i duplik af 10. september 2015, hvilket ganske klart ikke er tilfældet, jf. pkt. 1.a og 1.b nedenfor.

De 23 irakiske torturofre anmoder hermed om, at Østre Landsret nu tager stilling til de (meget længe) udestående opfordringer, editionsbegæringers og spørgsmålet om afhøring af forsvarsminister Søren Gade, der angår følgende og blev fremsat/rejst på følgende tidspunkter:

1.a. Procesopfordringer.

Nærværende sagskompleks er indledt ved stævning af 13. september 2011.

Ved kendelse af 24. oktober 2014 (U 2015.77 H) ændrede Højesteret praksis i forhold til U 2006.1869 H¹, hvilket medførte sagernes afvisning fra behandling ved de danske domstole.

Samme dag² anlagde de 23 sagsøgere sagerne på ny.

Under pkt. 5 (s. 26) i stævningen af 24. oktober 2014 genfremsatte sagsøgerne samtlige 19 procesopfordringer fra sagerne B-3421-11, B-397-12, B-1162-12, B-3534-12 og B-420-13.

I sagsøgte svarskrift af 2. marts 2015, s. 23, afsnit 5, hævdede sagsøgte, at samtlige 19 opfordringer fra de tidligere sager var besvaret og opfordrede

¹ Der er redegjort herfor i stævning af 24. oktober 2014, s. 3 – 4.

² Ukorrekt dateret i Østre Landsrets kendelse af 22. august 2016, s. 4, 1. afsnit, som ”stævning af 21. november 2014”.

(opfordring A) til, at sagsøgerne specifikt skulle anføre, hvilke opfordringer der ønskes genfremsat.

I replikken af 7. april 2015 bemærkede sagsøgerne, at de 19 opfordringer hovedsageligt drejer sig om at få sagsøgte til at opfylde sin pligt til at oplyse sagen, hvilket endnu ikke er lykkedes, hvorfor nødvendigheden af at fastholde opfordringerne.

Opfordringerne (1) - (2) og (4) - (11) blev fremsat under sagerne behandlet af landsrettens 7. afdeling med numrene B-3421-11, B-397-12, B-1162-12, B-3534-12 og B-420-13 og genfremsat i stævningen af 24. oktober 2014 i landsrettens sagsnr. B-3448-14.

Opfordringerne (1) - (2) er oprindeligt fra stævning af 13. september 2011 (således mere end 5 år, og fortsat ubesvarede af sagsøgte Forsvarsministeriet), jf. nærværende sagers bilag 1A, underbilag 1.

Sagsøgte **opfordres (1)** til at udtale sig om, hvorvidt sagsøgte anså krigen i Irak for afsluttet forinden d. 24. november 2004. I bekræftende fald bedes som en del af opfordringen oplyst og dokumenteret, hvilket regelsæt sagsøgte under nærværende sag påberåber sig som gældende for danske styrkers tilstedeværelse og forhold til civilbefolkningen i Irak i det for nærværende sag relevante tidsrum.

Sagsøgte **opfordres (2)** til at tage stilling til følgende:

1. Gjaldt der for så vidt angår sagsøgerne fra og med deres pågribelse d. 24. november 2004 og overgivelse til irakiske politistyrker en forpligtelse til at foretage monitorering af deres forhold frem til og med løsladelse?
2. Dersom pkt. 1 besvares bekræftende, ønskes det oplyst og dokumenteret:
 - a. Hvorledes denne forpligtelse af sagsøgte påberåbes overholdt, eller
 - b. dersom pkt. a. ikke kan godtgøres, hvorfor monitorering ikke har fundet sted.

Opfordringerne (4) – (11) er fra replik af 31. januar 2012, jf. bilag 1A, underbilag 4.

Forsvarsministeriet **opfordres (4)** til at fremlægge det relevante materiale vedr. operationen, herunder:

- Afrapporteringer som DANCON/IRAK i medfør af Forsvarskommandoens direktiv for DANCON/IRAK er forpligtigede til at foretage jf. direktivets punkt 10. Dette drejer sig særligt om rapportering vedr. tilbageholdte, herunder statusrapport fra henholdsvis d. 1. december 2004, d. 1. januar 2005 og d. 1. februar 2005 om tilbageholdte i britisk varetægt, jf. direktivets punkt 10.4.2
- Registeringslister over tilbageholdte i perioden 24. november – 26. november 2004 jf. direktivets punkt 10.4.2.
- Indrapporteringer i medfør af direktivets punkt 10.4.3 fra militært personel, der måtte have været vidne til overgreb mod tilbageholdte.
- Beskrivelsen af Search and arrest delen i bilag 1B, underbilag 5, afsnit 4.3 er overstreget. Forsvarsministeriet opfordres til at fremlægge dokumentet i dets helhed, hvorved sagsøgte rolle kan klarlægges.

Forsvarsministeriet **opfordres (5)** endvidere til at meddele følgende:

1. Hvad var anledningen til Danmarks deltagelse i Operation Green Desert?
2. Hvornår blev beslutningen om dansk deltagelse truffet?
3. Blev der forud for beslutningstagningen foretaget nogen selvstændig dansk efterretningsmæssig undersøgelse af modtagne oplysninger om de pågældende lokale beboeres relevante forhold, som deltagere i aktioner mod koalitionsstyrker og/eller mod det irakiske politi?

Sagsøgte **opfordres (7)** til at fremlægge afrapporteringer om afhøringerne af de tilfangetagne irakere i deres helhed.

Forsvarsministeriet **opfordres (8)** til at:

1. Redegøre for fangernes identitet, samt at redegøre for hvem fangerne blev overleveret til på basen.
2. Fremlægge bilag 9 i sin helhed.
3. Fremlægge de "Sitrep" som henvises til i bilag 9.
4. Be- eller afkræfte om MP er forkortelse for dansk militær politi.

Som det fremgår af artiklen "Bevis for dansk viden om tortur" bragt i Information d. 29. december 2011 (bilag 1B, underbilag 13), vidste det danske forsvar allerede i sommeren 2004, at der blev anvendt tortur i fængslerne i Basra.

Dette fremgår af tilsynsrapport fra militærjurist Kurt Borgkvist, jf. bilag 1B, underbilag 13. Ligeledes følger det af hans udtalelse i 2016 til Information, jf. bilag 103, s. 2, artiklen "*Gu' vidste vi da, at fangerne blev tortureret!*", særligt sidste spalte, 1. afsnit, hvoraf fremgår, at Kurt Borgkvist har udtalt følgende:

"Officielt skete overstregningerne af hensyn til fremmede magter, men i virkeligheden skyldtes det jo, at min rapport afslører, at vi vidste, hvad der foregik..."

På baggrund af ovenstående påberåber sagsøgerne sig, at det kan lægges til grund, at sagsøgte har haft kendskab til torturforholdene hos irakisk militær og politi. Sagsøgte **opfordres (9)** til at oplyse om dette vil blive bestridt, idet sagsøgerne i så fald er nødsaget til at foranstalte en omfattende bevisførelse herom, herunder selvsagt afhøring af Kurt Borgkvist samt en betydelig række yderligere vidner.

Forsvarsministeriet **opfordres (10)** til at fremlægge dokumentation for hvilket kendskab danske myndigheder havde til metoderne hos det irakiske politi, herunder The Serious Crimes Unit, i november 2004.

Forsvarsministeriet **opfordres (11)** til at fremlægge den information, de på daværende tidspunkt i 2004 havde om forholdene i de irakiske fængsler, herunder Kurt Borgkvists tilsynsrapport fra 2004.

Følgende opfordring blev oprindeligt fremsat i Processkrift 2 af 23. maj 2012, jf. bilag 1A, underbilag 11, s. 6, afsnit 3:

Hvad angår Forsvarskommandoens bemærkning om, at det ikke vil være muligt at udlevere den interne kommunikation på bataljonens intranet, da forsvaret ifølge sagsøgte "*...ikke gemmer...*" denne type kommunikation i længere tid, **opfordres (12)** forsvarskommandoen til at tilvejebringe en erklæring fra en teknisk fagkyndig vedr. dette forhold. Det er helt almindeligt at have sikkerhedskopier af materiale over længere tid, hvorfor det fremstår klart usandsynligt, at logning af kommunikation på bataljonens intranet, ikke skulle eksistere længere.

Opfordring (14) er oprindeligt fra processkrift 4 af 31. august 2012, jf. bilag 1A, underbilag 16, og er:

Af hensyn til sagens ordentlige forberedelse også vedrørende disse for sagsøgernes procesførelse centrale anliggender **opfordres (14)** sagsøgte til at tage stilling til følgende:

- 1) Er sagsøgte indforstået med, at bilag 1B, underbilag 29 til 37 indgår som bevis i sagen?
- 2) I tilfælde af at 1) besvares benægtende, ønskes stillingtagen til, om dele af bilag 1B, underbilag 29 til 37 efter sagsøgtens opfattelse kan indgå og i hvilket omfang.
- 3) Under hensyn til sagsøgtens besvarelse af 2) ønskes stillingtagen til (gerne i form af forslag), hvorledes og hvor de retsmedicinske undersøgelser kan finde sted.

Opfordring (15) – (17) er oprindeligt fremsat i processkrift 5 af 17. oktober 2012, jf. bilag 1A, underbilag 18.

Den i Anders Koustrup Kærugaards erklæring af 10. oktober 2012 (bilag 1B, underbilag 38) nævnte film fra operation "Green Desert" dokumenterer, at:

1. Den danske bataljon foretog filmoptagelser af operation "Green Desert".
2. Overgreb og mishandling af tilbageholdte irakere fandt sted under operationen.
3. De i operationen deltagende danske soldater ikke greb ind overfor overgrebene og mishandlingen.

Filmen er fremlagt som sagens bilag 1B, underbilag 39.

Sagsøgte **opfordres (15)** til at oplyse om rigtigheden af hvert af de 3 ovenstående udsagn bestrides. Såfremt dette måtte være tilfældet, vil sagsøgerne foranledige filmen afspillet i Østre Landsret under hovedforhandlingen.

Sagsøgte **opfordres (16)** til at fremlægge kopi af bilag til befalingen for operation Green Desert, hvoraf fremgår fordeling af combat camera-materiel fra staben til underafdelingerne under operation Green Desert d. 25. november 2004.

Sagsøgte **opfordres (17)** endvidere til at fremlægge samtlige øvrige filmoptagelser foretaget under operation "Green Desert".

Sagsøgerne må således fortsat lægge til grund, at Forsvarsministeriets erklæringer om, at der ikke forefindes andre filmoptagelser fra operationen, jf. bilag AH, er urigtige.

Sagsøgte fremlagde d. 24. maj 2013 som daværende bilag AH en "redegørelse" udarbejdet af en af sagsøgtens egne øverste ansvarliges (general Peter Bartram), i

anledning af, at det i oktober 2012 kunne konstateres, at Forsvarsministeriet havde begået procesbedrageri ved at lyve overfor Østre Landsret, sagsøgerne og offentligheden om den danske hærs foretagelse af videooptagelser under gennemførelsen af operation "Green Desert".

Opfordring 18 er i den forbindelse fremsat i sagsøgernes processkrift 8 af 24. maj 2013, jf. bilag 1A, underbilag 23, samme dag som "redegørelsen"s fremlæggelse.

Sagsøgte **opfordres (18)** til udførligt at tage stilling til, om fremlæggelsen som bilag AH "redegørelse" for eksistensen af de øvrige filmoptagelser fra operation "Green Desert" indebærer, at sagsøgte måtte have det standpunkt, at bilag AH under nærværende domstolssag skulle kunne tjene som nogen form - overhovedet - for bevis.

Det bemærkes i den forbindelse, at sagsøgerne har noteret sig, og jf. processkrift 8 af 24. maj 2013 tilegnet sig som proceserklæringer, følgende meddelelser:

Den såkaldte "redegørelses" s. 4, 1. afsnit:

"...Den offentliggjorte videooptagelse har sandsynliggjort, at danske soldater optog video under operationen."

S. 4, sidste afsnit:

"...personel fra enheden havde formodentlig gennemgået uddannelse til at kunne indgå i et Combat Camera Team. Der var udarbejdet bestemmelser ved DANCON/Irak, som anviste mulighed for at indsætte Combat Camera Teams under operationer. Enheden rådede desuden over en række kameraer og videokameraer, som blev anvendt til forskellige former for dokumentation."

S. 5, 5. afsnit:

"I 2004 var bestemmelsesgrundlaget for anvendelse af foto- og videooptagelser, herunder indsættelse af Combat Camera Teams, udarbejdet af hærens udsendte styrkebidrag. ..."

S. 6, sidste afsnit:

"Forsvaret har tidligere oplyst, at danske enheder ikke optog video under operationen. Advokat Christian Harlang offentliggjorde den 18. oktober 2012 en video, som imidlertid viser, at der blev optaget video."

S. 8, 1. afsnit:

"...Informationer, der var lagret på fællesdrev, er gennemgået, hvorimod individuelle sagsbehandlere drev ikke er blevet gennemgået."

S. 10. 1. afsnit:

"En sagsbehandler fra Forsvarskommandoens operationsstab rettede den 12. december 2011 henvendelse til chefen for DANCON/Irak, hold 4, som oplyste: 'Danske enheder foretog ikke videooptagelser (under operation Green Desert, red.)'"

S. 15, 1., 2., 3. og 5. afsnit:

"Af Hærens Operative Kommandos svar til Forsvarskommandoen den 19. oktober 2012 fremgik følgende nye oplysninger vedrørende videooptagelse i forbindelse med operation Green Desert. Opstillet i resuméform:

Der var organisatorisk tildelt kameraudstyr ved bataljonens efterretningssektion og underafdelinger. Kameraudstyret ved efterretningssektionen blev besluttet tildelt bataljonen den 14. oktober 2004 på baggrund af en anbefaling, som var fremsat af hold... Formålet var at kunne indhente efterretninger.

...

En person fra sektionen har oplyst, at han udpakkede et videokamera. En anden har oplyst, at han optog video under operationen for at teste kameraet. ...

...

I Post Operations Report (opsamlende rapport på baggrund af operationen, red.) fra den 29. november 2004 nævnes, at der er erkendt et behov for: 'The focus must be on the ING [Iraqi National Guard – opløst i DEC 2004] units

during initial search and arrest. Handling of detainees must be monitored closely.' Forholdet er efterfølgende registreret som en 'lesson learned'. Hærens Operative Kommando anførte i dette umiddelbare svar, at formuleringen indikerede, at Danske soldater havde været vidne til hårdhændet behandling af irakiske tilbageholdte."

Det anførte under afsnittet "8. Delopgave 2...", underafsnittet "Henvendelser til Forsvarskommandoens Hotline".

Afsnittet s. 18, med titlen "Combat Camera uddannelse for DANCON/Irak, hold 4".

S. 19, 4. prik:

"Af en intern mail i Hærens Operative Kommando fra 8. november 2004 fremgår, at DANCON/Irak på dette tidspunkt rådede over en 'Combat Camera Team-materielpakning' (udstyr til et Combat Camera Team, red.)."

S. 19, 7. prik:

"Der er fundet dokumentation for, at der eksisterede videokameraudstyr ved DANCON/Irak, hold 4's efterretningssektion, kontakt- og velfærdsofficeren samt ved presse- og informationsofficeren."

S. 19, 8. prik:

"DANCON/Irak rådede ikke over fast etablerede Combat Camera Teams. Enheden var i stand til at etablere Combat Camera Teams i forbindelse med operation Green Desert (og efterfølgende) på ad hoc-basis."

S. 20, fra afsnittet "Involverede personers erindring...":

"Hærens Operative Kommando indhentede den 19. oktober 2012 udtalelser fra en række nøglepersoner fra DANCON/Irak, hold 4. Disse har oplyst følgende:

En officer i efterretningssektionen: Husker at han modtog et videokamera og pakkede det ud samt, at han var positivt overrasket over, at det kunne optage i mørke.

Næstkommanderende i efterretningssektionen: Kunne huske, at han 'optog video under operationen med det nye kamera for at teste det, men kunne ikke huske, om han havde optaget episoden på de anvendte optagelser'...

S. 23, afsnittet "10. Sammenfatning", 1. og 2. prik:

"DANCON/Irak rådede over Combat Camera-udstyr og havde personel, der var uddannet i at bruge dette udstyr.

Der deltog soldater med videokameraer under operationen. ..."

Opfordring 19 er fra processkrift 9 af 11. juni 2013, jf. bilag 1A, underbilag 25.

Sagsøgte **opfordres (19)** til at frafalde sit forbehold om muligt at gøre forældelsesindsigelser gældende overfor sagsøgerne i nærværende sager under en evt. behandling for Højesteret.

Under hensyn til formuleringen af den af sagsøgte fremlagte pressemeddelelse (ulitreret, offentliggjort d. 5. september 2016 sent om aftenen, kl. 21:45), hvorunder der tages forbehold for at genfremsætte denne søgsmålsindsigelse under en evt. anke for Højesteret, fastholder sagsøgerne deres opfordring (19).

Ovennævnte opfordring (19) fremsættes ikke mindst ud fra den betragtning, at et anbringende under nærværende sag om forældelse (hvis Kammeradvokatens på vegne af Forsvarsministeriet tagne forbehold aktiveres på et tidspunkt under sagens kommende forløb) er klart ulovligt.

Sagsøgerne må derfor betragte forbeholdet som et led i den fortsatte ulovlige procesførelse, som sagsøgte har involveret sig i i beklageligt mange henseender undervejs.

Hvis opfordring (19) besvares med en opretholdelse af forbeholdet, vil sagsøgerne foretage en samlet opgørelse og kommentering af de hidtidige tilfælde af ulovlig procesførelse, der indebærer en fortsættelse af den helt urimelige belastning af de danske domstoles muligheder for at behandle dette

sagskompleks i overensstemmelse med elementære principper for adgang til retfærdig rettergang.

Der foreligger i dette sagskompleks såvel retro- og nu muligt tillige prospektivt en spekulation i besværliggørelse, udnyttelse af klart ulige ressourcevilkår, o.a., der hver for sig og samlet set klart tilsigter at modvirke sagens forsvarlige oplysning og dens rette afgørelse.

I replikken af **7. april 2015** fremsattes endvidere følgende opfordringer, som ligeledes hidtil er ubesvarede:

Opfordring (20) om at fremlægge Brigadebefalingen fra den britiske 4. Panserbrigade fremsendt den 24. november 2004 kl. 2000.

Opfordring (21) om at oplyse, om det var det britiske kompagni under dansk kommando, der foretog "udspørgen og screening" på Shaibah Log Base.

Opfordring (22) om at fremlægge de indtil videre fremlagte dokumenter (i tilgift til de i øvrige procesopfordringer nævnte), der helt eller delvist er overstreget med sort (angiveligt af hensyn til "rigets sikkerhed") i deres helhed af hensyn til sagens oplysning, da Danmark ikke har haft tropper i Irak siden 2007, og den danske ambassade i Irak blev lukket i juli 2012, hvorfor hensynet til rigets sikkerhed ikke længere giver mening, endvidere jf. EMRK art. 3s processuelle led.

1.b. Editionsbeğæringer.

Ved processkrift 2 af 23. maj 2012 (bilag 1A, underbilag 11) fremsatte sagsøgerne editionsbeğæring som angivet i de følgende nr. 1. til 17.

Østre Landsrets 7. afdeling foretog herefter følgende ved beslutning af 8. juni 2012 (**bilag 106**), alt som beğæret af Forsvarsministeriet, i stedet for at forholde sig til editionsbeğæringerne:

1. Pålagde sagsøgerne at indbetale 40.000 kr. hver, til sikkerhed for statens omkostninger til Kammeradvokaten (først underkendt ved Højesterets kendelse af 17. september 2013, jf. U 2013.3358 H).
2. At tilvejebringe dokumentation for, at sagsøgerne var bekendt med sagen, ønskede den ført ved de danske domstole og havde meddelt procesfuldmagt til advokaten.
3. Stillingtagen til sagsøgernes editionsbegæring blev endvidere udsat på "...afklaring..." af Forsvarsministeriets forældelsesindsigelse.
4. Editionsbegæringerne blev også udsat på spørgsmålet om sagsøgernes angiveligt manglende processuelle partsevne, med henvisning til retsplejelovens § 253, stk. 1.

Sagsøgte selv har bortset fra pkt. 2 nedenfor kun sporadisk og ufuldstændigt svaret på enkelte af de øvrige punkter. Hvad angår pkt. 1 nedenfor, anførte sagsøgte i processkrift A af 21. oktober 2015 at dette var besvaret med de til pkt. 2 fremlagte rapporter. Det fremgår imidlertid af bilag 103, at militærjurist Kurt Borgkvist angiveligt har udfærdiget adskillige rapporter, der endnu ikke er fremlagt.

1. Militærjurist Kurt Borgkvists tilsynsrapporter fra 2004.

Sagsøgte har alene fremlagt militærjurist Kurt Borgkvists tilsynsrapport fra juni 2004. Anmodningen drejer sig imidlertid om samtlige tilsynsrapporter fra 2004.

2. Militærjurist Kenneth Buhls tilsynsrapporter fra 2004 og 2005.

Pkt. 1 og 2 er tilsynsrapporter fra irakiske fængsler. Sagen vedrører overlevering af fanger til irakiske myndigheder, hvorfor det er relevant for sagsøgernes procesførelse at fastslå ond tro hos de danske myndigheder om forholdene i de irakiske fængsler og politistationer på gerningstidspunktet i november 2004 frem til seneste løsladelse i februar 2005. I det omfang de danske myndigheder har haft kendskab til forhold vedr. tortur i de irakiske fængsler og politistationer, er sagsøgtes medvirken til sagsøgernes tilfangetagelse, samt senere overlevering til irakiske myndigheder, en retsstridig krænkelse af sagsøgernes person, m.v., jf. erstatningsansvarslovens § 26, og en tilsidesættelse

af Danmarks internationale forpligtelser, herunder den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 3 og FNs Torturkonvention.

Derfor er det relevant for sagens bevisførelse at få ikke-ufuldstændig indsigt i danske myndigheders kendskab til forholdene forud for, under sagsøgernes tilbageholdelse i irakisk varetægt, samt efterfølgende til og med 2005.

3. Dokumentation for hvilket kendskab danske myndigheder under sagsøgtes ressortområde d. 25. november 2004 havde til det irakiske politis behandling af tilbageholdte, herunder The Serious Crimes Unit.

Jf. pkt. 2 ovenfor er det af relevans for sagens bevisførelse at erhverve indsigt i, hvilket kendskab de danske myndigheder havde til det irakiske politis behandling af tilbageholdte.

4. Beskrivelse af de oplysninger danske myndigheder under sagsøgtes ressortområde var i besiddelse af d. 25. november 2004 om forholdene i irakiske fængsler og politistationer indenfor det danske operationsområde.

Jf. pkt. 2 ovenfor er det af relevans for sagens bevisførelse at få indsigt i, hvilket kendskab de danske myndigheder havde til forholdene i de irakiske fængsler og politistationer.

5. De såkaldte "target packs" for Operation Green Desert.

Sagsøgte har tidligere i processkrift A af 30. april 2012 i sagerne B-3421-11 og B-397-12 (bilag 1A, bind 1/2 underbilag 9) oplyst, at dokumentet ikke er underlagt aktindsigt, af "hensyn til rigets forsvar, jf. offentlighedslovens § 13, stk. 1, idet dokumentet indeholder efterretningsmæssige oplysninger". Dette bestrides med henvisning til dokumentets alder og omstændighederne, hvorunder det er udarbejdet, specielt når henses til Danmark siden 2007 og frem til 2014 ikke har haft væbnede styrker i Irak og for længst har nedlagt sin ambassade i landet. Dokumentet anmodes derfor fremlagt i sin helhed.

6. Indsigt i kommunikationen på den danske bataljons intranet i perioden november – december 2004.

I den offentligretlige sag UfR 1998.724 HK blev det af Højesteret pålagt skattemyndighederne at fremlægge interne arbejdsdokumenter.

Med kravet om fremlæggelse af kommunikation på den danske bataljons intranet søges bevist, hvilke konkrete ansvars- og planlægningsmæssige forhold, der gjorde sig gældende for Operation Green Desert. Derfor er anmodningen tillige afgrænset til måneden inden og henholdsvis efter Operation Green Desert.

Det er helt almindeligt, at have sikkerhedskopier af materiale over længere tid, hvorfor det fremstår som ganske klart usandsynligt, at logning af kommunikation på bataljonens intranet, ikke skulle eksistere længere.

7. Foto- og video optagelser fra operation Green Desert samt direktiver eller vejledninger gældende mellem juni og december 2004 for optagelse af foto- og videodokumentation under militære operationer.

Sagsøgernes beretninger indeholder oplysninger om foto- og videooptagelser af deres tilbageholdelse.

Af erklæring (bilag 1B, underbilag 38) fra Anders Kærgaard - der var efterretningsofficer under operation Green Desert - fremgår:

"Undertegnede Anders Koustrup Kærgaard skal hermed bekræfte følgende:

Som efterretningsofficer befandt jeg mig i tidsrummet august 2004 til januar 2005 i Irak. Mit primære ansvarsområde var Az Zubayr, hvor operation "Green Desert" fandt sted.

Min overordnede var Oberst John Dalby.

Onsdag d. 24. november 2004 meddelte Oberst Dalby mig, at DANBN (den danske bataljon, i Irak) havde modtaget en anmodning fra de irakiske sikkerhedsstyrker om bistand til en "arrest and search" operation.

Jeg foretog samme dag forskellige nødvendige efterretningsmæssige undersøgelser. Senere samme dag ca. kl. 18 lokal tid meddelte jeg Oberst Dalby, at jeg fandt at de

irakiske efterretninger efter alt at dømme var fejlagtige, og jeg vurderede dem til at være en del af et internt irakisk opgør. Oberst Dalbys reaktion var, at den til den følgende dag planlagte operation "Green Desert" alligevel skulle gennemføres, idet den var initieret af de irakiske sikkerhedsstyrker.

I forbindelse med operationen blev der optaget film med minimum to kameraer, der netop var tilgået bataljonen som en del af en Combat Camera Team-pakke.

Jeg er bekendt med, at Forsvarsministeriet bl. a. har oplyst følgende i den retssag, der er anlagt mod ministeriet af 11 irakere om erstatning for tortur, m.v., i forlængelse af deres tilbageholdelse under operation "Green Desert":

Forsvarsministeriets skrivelse af 27. januar 2012, fremlagt i retssagen som bilag AD:

"Forsvarskommandoen har endvidere oplyst, at der ikke blev foretaget billed- og lydoptagelser under Operation Green Desert den 25. november 2004."

Kammeradvokatens svarskrift af 16. maj 2012:

"Forsvarsministeriet har endvidere ved skrivelse af 27. januar 2012 til sagsøgeren i Brak-sagen oplyst, at der ikke under operation Green Desert blev foretaget billed- og lydoptagelser. Denne skrivelse er fremlagt som bilag AD ved processkrift A i Brak og Sahel-sagerne."

Dette er usandt, idet der i et bilag til befalingen for operation "Green Desert" udtrykkeligt blev befalet for tildeling af combat camera-materiel til underafdelingerne til dokumentation af operation "Green Desert".

Det bemærkes endvidere, at den i Anders Kærgaards erklæring omtalte film/ videooptagelse er fremlagt som bilag 0, og at denne – ubestridt mellem parterne – meget tydeligt viser, at Kammeradvokatens meddelelse af 16. maj 2012 er aldeles usand, og at det sagsøgte ministerium således overfor Østre Landsret og sagsøgerne har gjort sig skyldig i procesbedrageri.

8. Forsvarskommandoens direktiver om magtanvendelse fra tidspunktet for danske styrkers ankomst i Irak frem til og med 2005.

Det fra sagsøgte hidtil modtagne er ufuldstændigt, da det kun er dele af direktiverne, der er blevet fremlagt.

Det er relevant for sagen at få indsigt i direktiver for magtanvendelse, herunder således at afklaring af baggrunden for regelsættets tilblivelse og udvikling kan finde sted. Begæringen afgrænses derfor til en periode fra tidspunktet for danske styrkers ankomst i Irak frem til et år efter tilfangetagelsen, idet der derved gives mulighed for at konstatere ændringer af det juridiske indhold, som er relevant for sagen. Den periodiske afgrænsning er derfor til og med 2005.

Sagsøgte er forpligtet til at fremlægge dokumentation for, at det fremlagte er fuldstændigt.

9. DANCONs Rules of Engagement frem til og med 2005

Det er relevant for sagen at få indsigt i "rules of engagement" frem til og med 2005, af samme grunde som anført ovenfor pkt. 8.

10. Delingsførerens "kort" (d.v.s. referencekort med forholdsregler, som af delingsførerne medtages på operationer) frem til og med 2005.

Det fra sagsøgte hidtil modtagne er ufuldstændigt, da kun delingsførerens kort fra februar 2004 er blevet fremlagt. Det er relevant at få dette materiale for en periode frem til og med 2005.

11. Soldaters "kort" gældende frem til og med 2005

Det fra sagsøgte hidtil modtagne er ufuldstændigt, da kun soldatens kort fra februar 2004 er blevet fremlagt. Jf. pkt. 8 er det relevant og hensigtsmæssigt for sagens bevisførelse at erhverve indsigt i soldatens kort frem til og med 2005.

12. Koalitionsstyrkernes Rules of Engagement frem til og med 2005.

Det fastholdes, at dokumenterne skal tilvejebringes indenfor en rimelig tidshorisont. Det har endnu ikke gennem anmodning om aktindsigt hos de britiske myndigheder været muligt at tilvejebringe dokumentet.

13. Indrapporteringer fra dansk militærpersonel november 2004 til og med 2005.

Indrapporteringer fra DANCON IRAK hold 4 i medfør af det i pkt. 16 omtalte direktivs pkt. 10.4.3 fra militært personel der måtte have været vidner til overgreb mod tilbageholdte i dansk, irakisk eller britisk varetægt fra 25. november 2004 frem til og med 2005.

Dette inkluderer tillige andre indrapporteringer, herunder i medfør af "Direktiv for magtanvendelse for DANCONIRAK af 25. august 2004", punkt 25 og 26 om handlepligt i visse tilfælde. Bestemmelserne forpligter danske militærpersonel til indrapportering af overtrædelser af den humanitære folkeret, personfarlige overgreb og andre ulovligheder.

14. Registreringslister over tilbageholdte i perioden 24. - 26. november 2004.

Det præciseres, at anmodning om registreringslister både omfatter tilbageholdte og midlertidig tilbageholdelse ifølge anvisninger, instrukser i forbindelse med ransagninger, visiteringer, undersøgelser og lignende jf. Forsvarsministerens brev af 22. december 2011 til Folketingets Forsvarsudvalg (Bilag 1B, underbilag 14).

15. Britiske styrkers registreringslister over "detained" and "apprehended" personer for Operation Green Desert.

Som supplement til punkt 14 i editionsbegæringen anmodes tillige om britiske styrkers registreringslister. Det er ved henvendelse til den britiske ambassade i februar 2012 blevet oplyst, at udlevering af oplysninger vedr. Operation Green Desert, kræver det danske Forsvarsministeriums accept.

16. Afrapporteringer vedr. tilbageholdte fra november 2004 til og med februar 2005.

Afrapporteringer, som DANCON/IRAK i medfør af Forsvarskommandoens direktiv for DANCON/IRAK er forpligtigede til at foretage, jf. direktivets pkt. 10. Dette drejer sig særligt om rapportering vedr. tilbageholdte, herunder statusrapport fra henholdsvis d. 1. december 2004, d. 1. januar 2005, d. 1. februar 2005 og d. 1. marts 2005 om tilbageholdte i britisk varetægt jf. direktivets pkt. 10.4.2.

17. Afrapporteringer om afhøringer i forbindelse med Operation Green Desert i deres helhed.

Sagsøgernes beretninger indeholder oplysninger om afhøringer foretaget af dansk militærpersonel, hvorfor afrapporteringer om afhøringer af personer frihedsberøvet under Operation Green Desert begæres fremlagt.

1.c. Afhøring af fhv. forsvarsminister Søren Gade.

Et meget væsentligt spørgsmål i sagen, hvis afklaring har muligt afgørende betydning for sagsforberedelsen er spørgsmålet om sagsøgtes kendskab til forholdene i de irakiske fængsler på tidspunktet for operation Green Desert.

Jeg skal derfor hermed fortsat, jf. Processkrift 1 af 15. juli 2015, s. 11, begære afhøring af daværende forsvarsminister Søren Gade.

Retten anmodes om at tillade afhøringen foretaget snarest muligt.

Det følger af EMDs praksis, at statens pligt til at foretage effektive undersøgelser er en rettighed, der tilkommer (mulige) ofre for tortur og anden umenneskelig og nedværdigende behandling. Dette afspejles bl.a. i, at medlemsstaters brud på undersøgelsesforpligtelser resulterer i, at der afsiges domme om udbetaling af godtgørelse efter EMRK art. 41 (just satisfaction), jf. f.eks. EMDs dom af 24. marts 2015 i sagen Milena Felicia Dumitrescu mod Rumænien, præmis 68.

Det er nu 5 år siden Qais J. Khaled Brak (13. september 2011) som den første anlagde sag mod forsvarsministeriet, som ansvarlig for den tortur m.v., som han blev udsat for under den dansk ledede militæroperation Green Desert d. 25. november 2004 i Irak.

Sagsøgerne har i medfør af deres status som mulige torturofre ret til en sagsbehandling indenfor rimelig tid, jf. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 3 og 6, samt FNs torturkonvention art. 12. Ifølge praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) anvendes bl.a. FNs torturkonvention som grundlag for fortolkning af staters positive forpligtelser, m.v., i sager, hvor denne er relevant. Som et nyligt eksempel henvises til dom af 10. april 2012 i sagen Babar Ahmad m.fl. mod Storbritannien, afsnit D, præmis 77 og 78 samt dom af 17. september 2014 i sagen Mocanu m.fl. mod Rumænien, særligt præmis 274. Der kan ikke herske tvivl om, at dette er tilfældet i nærværende sager. FNs torturkonventions art. 12 lyder således:

“Each State Party shall ensure that its competent authorities proceed to a prompt and impartial investigation, wherever there is reasonable ground to believe that an act of torture has been committed in any territory under its jurisdiction.”

Der stilles således krav om hurtig iværksættelse af uafhængig undersøgelse i tortursager som denne. Dette er en pligt for staten i Danmark.

Det er centralt for sagsøgernes procesførelse og de danske domstoles afgørelse af sagen at frembringe den fulde indsigt i sagsøgtes kendskab til forholdene i de irakiske fængsler på tidspunktet for operation Green Desert d. 25. november 2004 – som en afhøring af Søren Gade vil kunne bibringe – for at sagen uden unødigt yderligere forsinkelse kan føres på et forsvarligt oplyst grundlag.

På grund af den tidsmæssige afstand til såvel operation Green Desert som til sagsanlæg foretaget i september 2011 og herefter er det nødvendigt, at en afhøring finder sted snarest muligt.

2. De retsmedicinske rapporter.

Den retsmedicinske dokumentation er for sagsøgernes procesførelse selvsagt et centralt anliggende, idet sagsøgerne forstår det sagsøgte Forsvarsministerium således, at dette (endnu i oktober 2016) bestrider, at sagsøgerne fra og med tilfangetagelsen og frem til og med løsladelserne overhovedet har været udsat for tortur.

Sagsøgte anfører på s. 4 i 3. afsnit, at status for de hidtidige retsmedicinske rapporter er, at den "*...bevismæssig værdi som ensidigt indhentede erklæringer er yderst begrænset.*"

Sagsøgerne noterer sig, at de hidtidige retsmedicinske rapporter har udgjort et ikke alene nyttigt, men også nødvendigt element som dokumentation m.v. for, at nærværende sager overhovedet har kunnet opnå den status, der har bragt dem så vidt som til, efter mange år som verserende ved domstolene nu omsider at blive behandlet i substansen som realitetssag ved Østre Landsret som 1. instans.

Dernæst bemærkes følgende:

Som advokat for sagsøgte forsøger Kammeradvokaten sig i processkriftet med følgende særegne bemærkninger:

"Til brug for den materielle sags fortsatte behandling begærer sagsøgte derfor, at disse rapporter forelægges for Retslægerådet, alternativt at der indhentes en sagkyndig erklæring fra en af Lægeforeningen udpeget uafhængig læge. Det nærmere valg mellem disse to fremgangsmåder vil være op til landsretten og forventes drøftet under det forberedende retsmøde den 12. oktober 2016." (Understreget her)

Sagsøgerne kan ikke tiltræde en sådan metode, der er klart afvigende fra den metode for bevisførelse, der er sædvanlig og reguleret i retsplejeloven og sammenvirkende med gældende regler om sagsøgers bevisbyrde og vilkårene for bevisførelse:

Når sagsøgte som procespart - uanset den ubestrideligt høje standard af de retsmedicinske rapporter og de rapportskrivende retsmedicinere internationale anerkendte niveau med statsobducent, prof. dr.med. Jørgen Lange Thomsen i spidsen, alligevel tillader sig at bestride at de kan lægges til grund som sagens retsmedicinske rapporter, er sagsøgerne selvsagt nødsaget til at begære syn og skøn afholdt vedrørende faktum om sagsøgernes lægeligt konstaterbare fysiske og mentale skader. Undersøgelserne skal derfor foretages af et hold af retsmedicinere, der kan udføre deres arbejde i overensstemmelse med internationalt anerkendte retsmedicinske standarder, jf. Istanbul-protokollen, der er tiltrådt af FNs Generalforsamling og Menneskerettigheds Kommissionen³ og publiceret af FNs Højkommissær for Menneskerettigheder, ligesom brugen af Istanbul-protokollen er anbefalet og foreskrevet i CATs (FNs Antitorturkomité) General Comment nr. 3, der er landsretten bekendt.

I overensstemmelse hermed vil sagsøgeren udarbejde udkast til et spørgetema samt forslag til hvortil henvendelse kan rettes om forslag til sagkyndig retsmedicinere vedrørende de respektive områder for fysiske og mentale skader.

Sagsøgte har i processkrift F af 7. oktober 2016, s. 3, 3. afsnit, anført om samtlige rapporter, at:

"Sagsøgte har også gjort gældende, jf. bl.a. brev af 8. april 2016 og det sammenfattende processkrift af 7. juni 2016, at disse rapporter er ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer indhentet efter sagens anlæg. Således er den første stævning – før sagens afvisning – vedrørende Brak (sagsøger 1) dateret den 13. september 2011, mens de første undersøgelser (af sagsøgerne 2, 4, 5 og 6) er gennemført den 7.-8. december 2011, jf. bilag 1B (30-34), og undersøgelsen vedrørende Brak er gennemført den 15. maj 2012."

³ The Principles on the Effective Investigation and Documentation of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment are annexed to General Assembly resolution 55/89 of 4 December 2000 and to Commission on Human Rights resolution 2000/43 of 20 April 2000, both adopted without a vote.

Det er ligeledes i sagsøgtens sammenfattende processkrift af 7. juni 2016, s. 19, 4. afsnit, 2. pkt., anført, at samtlige rapporter skulle være indhentet "*...efter sagens anlæg...*"

Som det fremgår af rapporternes datering sammenholdt med de individuelle sagsanlæg er det notorisk forkert, når sagsøgte offentlige myndighed også i sit seneste processkrift har anført, at rapporterne for sagsøgerne (2) - (11) skulle være indhentet efter disse sagsøgere anlagde sag mod Forsvarsministeriet for dets ansvar for tortur.

I det omfang sagsøgte har gjort gældende, at bevisværdien af disse 9 retsmedicinske rapporter (bilag 12, 13 og 30 til 37) skulle være "*...yderst begrænset...*" som følge af tidspunktet for deres indhentelse, er sagsøgtens indsigelse desangående notorisk uberettiget, og bør korrigeres af sagsøgte snarest muligt.

3. Vidner.

Den p.t. værende liste over de parter og vidner, sagsøgerne finder det relevant og/eller nødvendigt at afhøre, fremgår af vedlagte udkast af d.d. til tidsplan for hovedforhandling med tilhørende ligeledes vedlagte bemærkninger.

3.1. Afhøring af ambassadør Christian Oldenburg.

For så vidt angår sagsøgtens indsigelse overfor afhøring af ambassadør Christian Oldenburg (overflødigt "*... fordi han først gjorde tjeneste i Bagdad fra juli 2005-august 2006, dvs. efter den periode, der er relevant for den foreliggende sag.*") bemærkes, at ambassadøren i sin erklæring af 19. november 2012 (bilag 1B, underbilag 41) giver udtryk for kendskab til forholdene omkring om de - i øvrigt velkendte - alvorlige, sekteriske konflikter i Irak, som havde stået på også inden d. 1. juli 2005, hvor han tiltrådte som Danmarks ambassadør i Irak.

Det er min forståelse, at ambassadøren bl.a. ud fra sine tidligere udstationeringer som højt placeret dansk diplomat i Mellemøsten, m.v., vil kunne forklare

indgående om sit kendskab til disse faktiske forhold også inden gennemførelse af operation Green Desert d. 25. november 2004. Endvidere er det mit indtryk, at han også besidder relevant viden om 2004 ud fra, hvad han erfarede i 2005 som ambassadør i Bagdad.

Afhøring af denne ambassadør er derfor ikke overflødig bevisførelse.

3.2. Statens samtykke til afhøring af visse vidner, jf. retsplejelovens § 169.

Højesteret statuerede i kendelse af 3. november 1997, at:

"...indstævnte som offentlig myndighed har en naturlig forpligtelse til at medvirke til sagens oplysning."⁴

Forsvarsministeriet har i processkrift F, s. 4, 6. afsnit, meddelt, at ministeriet ikke har indvendinger imod, at vidnerne Anders Kærgaard, Jamal Hammoud, Jesper Møller Pedersen og Anders Olsen afhøres.

Sagsøgte **opfordres (23)** til at oplyse, om dette skal forstås på nogen anden måde, end at sagsøgte meddeler samtykke efter retsplejelovens § 169, stk. 1, til, at disse vidner afhøres, og i bekræftende fald hvad der nærmere måtte ligge i, at der "ikke er nogen indvendinger" imod afhøringerne af disse personer.

Sagsøgte forsvarsministeriet har selv anført, i processkrift F, s. 4, sidste afsnit, at det selv agter at afhøre "*...oberst John Dalby samt 10 andre soldater/befalingsmænd/officerer, der deltog i planlægningen og gennemførelsen af Operation Green Desert på de fire mål (Cyan 1-4).*"

Såfremt sagsøgte nu måtte anføre, at der ikke foreligger – og ikke ønskes meddelt – samtykke efter retsplejelovens § 169, stk. 1, til afhøring af de soldater, befalingsmænd og officerer, som sagsøgerne ønsker afhørt, **opfordres (24)**

⁴ Kendelsen er trykt i U 1998.16 H, og drejede sig konkret om edition i dokumenter af relevans for domstolens stillingtagen til grundlovmæssigheden af Danmarks tiltrædelseslov for Traktaten om Den Europæiske Union.

sagsøgte endvidere til at redegøre for, hvorledes dette skulle være sagligt foreneligt med, at staten selv ønsker at føre tilsvarende vidner.

I processkrift F, s. 4, 8. afsnit, er meddelt, at der ligeledes ikke er indvendinger imod, at ambassadører Torben Gettermann afhøres.

Udenrigsministeriet er ét af de fire ministerier, der udgør den såkaldte "procesdelegation", som træffer beslutninger og stiller ressourcer til rådighed for Kammeradvokatens procesførelse på statens vegne i nærværende sagskompleks om 23 irakiske torturofre.

Sagsøgte **opfordres (25)** til at oplyse, om den proceserklæring, at der ikke er indvendinger imod Torben Gettermann afhøres, skal forstås på nogen anden måde, end at der foreligger samtykke efter retsplejelovens § 169, stk. 1, til, at dette vidne afhøres, og i bekræftende fald hvad der nærmere måtte ligge i, at der "ikke er nogen indvendinger" imod denne afhøring.

3.3. Samtlige vidner, undtagen evt. fhv. forsvarsminister Søren Gade, skal afhøres af sagsøgerne først.

Sagsøgerne har senest i processkrift 4 af 9. juni 2016, s. 8, genfremsat begæring om afhøring af sagsøgerne samt en række vidner.

Af dette processkrift fremgår, at sagsøgerne har ønsket at afhøre bl.a. oberst John Dalby, som sagsøgte i processkrift F af 7. oktober 2016 har meddelt, at ministeriet "*...agter at føre...*"

I retsplejelovens § 183, stk. 1, 1. pkt. er anført:

"Vidnet afhøres først af den part, som har begæret ham ført."

Hverken oberst John Dalby, andre nuværende eller fhv. ansatte under Forsvarsministeriet kan betragtes som "sagsøgte vidner", således at sagsøgte afhører dem først.

Dertil kræves efter fast retspraksis, jf. U 2010.2711 H:

"...at den part, der først har begæret et vidne ført, som udgangspunkt har ret til at betragte vidnet som sit med de fordele, der følger heraf. Undtagelsen herfra ses alene at være, såfremt det pågældende vidne hos den anden part indtager en sådan stilling eller position, at det pågældende vidne har en egentlig partslignende status."

jf. Retten i Glostrups præmisser, som blev tiltrådt i deres helhed af først Østre Landsret og derefter Højesteret.

Ingen af de vidner, sagsøgerne ønsker at føre (med undtagelse af fhv. forsvarsminister Søren Gade), indtager eller har indtaget sådanne nuværende stillinger eller positioner hos Forsvarsministeriet, at de har en egentlig partslignende status.

Betingelserne for at bringe den undtagelsesregel i anvendelse, som Kammeradvokaten nu påberåber sig i processkrift F af 7. oktober 2016 er således ikke opfyldt.

Forsvarsministeriet har om dette emne, jf. processkrift F, s. 5, 4. afsnit, anført, at det *"... nøjagtig som tilfældet også var i Tarin-sagen – anser alle tidligere og nuværende tjenestegørende i Forsvaret og i Udenrigsministeriet som sagsøgte vidner i kraft af deres ansættelsesforhold, stillinger og roller i forhold til den foreliggende sag..."*

Det fremgår imidlertid af U 2011.456 H (kendelse om bevisførelse og dørlukning i Tarin-sagen), under omtalen af landsrettens kendelse af 16. december 2009, at:

"Det tillades A at føre følgende vidner..."

Af denne kendelse kan det således konstateres, at Østre Landsret også i den pågældende sag anså vidnerne for at være sagsøgers, og ikke den sagsøgte offentlige myndigheds, uagtet deres daværende mulige ansættelsesforhold eller position i Forsvarsministeriet.

Det fremgår ikke af U 2013.2696 H (materiel dom i Tarin-sagen), at nogle af vidnerne – i modstrid med ovennævnte landsretskendelse af 16. december 2009 – skulle være blevet anset for Forsvarsministeriets vidner.

Sagsøgte **opfordres (26)** til at oplyse, hvad Forsvarsministeret nærmere har ønsket at anføre med det uklare udtryk "*...samme model, som Østre Landsret og Højesteret besluttede i den såkaldte Tarin-sag, jf. UfR 2011, s. 456H og UfR 2013, s. 2696H.*" i processkrift F, s. 4, næstsidste afsnit.

4. Anmodning om berømmelse af hovedforhandling.

Nærværende sagskompleks har verseret i 5 år, og det sagsøgte forsvarsministerium har kontinuerligt haft held til at undvige, at der i denne usædvanligt og urimeligt lange periode kunne blive taget stilling til det, nærværende 23 sager drejer sig om, jf. også Østre Landsrets dombog af 22. f.m., s. 201, 4. afsnit:

Danmarks mulige ansvar for tortur i forbindelse med gennemførelsen af den dansk ledede operation Green Desert d. 25. november 2004.

På den baggrund skal jeg anmode om, at sagerne nu berammes til hovedforhandling, der under hensyn til retssagernes høje alder bør kunne gennemføres, således at landsrettens dom foreligger i det mindste inden udgangen af 2017, jf. i øvrigt domstolenes forpligtelser i henhold til EMRK art. 6, m.v., om adgang til retfærdig rettergang indenfor rimelig tid.

Jeg er bekendt med, at Østre Landsret – til tider – har mulighed for at beramme også store, langvarige civile sager, således at der tages hensyn til undgåelse af

ovenstående problem. Det må være særdeles magtpåliggende, at der hurtigst muligt tages stilling til afsættelse af fornøden tid hos landsretten og parternes advokater. Derfor tillader jeg mig at anmode landsretten om at undersøge muligheden for berammelsestider for en hovedforhandling indenfor det første halvår af 2017.

Yderligere processtof forbeholdes.

København, den 12. oktober 2016

Christian Harlang